

tilicio?, un nombre de ciutat?» En la meua recensió (*Al-Andalus* xxxvi, 1971, 244), vaig acabar d'expli-car-ho: «És idèntic a un nom il·lustre: el del *Tabari*, mort l'any 921, el persa autor dels famosos *Annals*, tan estudiats per De Goeje i altres grans arabistes; es tracta del lloc que va donar nom al Tabaristan, més cèlebre encara; i entre altres motius perquè a la curiositat del seu il·lustrat monarca devem la major part dels nostres coneixements de la literatura pelví o irània mitjana, i bona part de les dades sobre la Pèrsia sassànide.¹ Però bé podria tractar-se d'un gerro especial fabricat al principi en aquelles famoses terres de *Tabar*.

Car és freqüent el cas d'atuell i tota obra de terrissa, que es denominen segons els paratges on es fabricaven, on van abundar més, o que, per qualsevol raó, més o menys certa, la gent relacionava amb llocs productors de pisa i terrissa, o dotats de renom en altra forma. Recordem la substantivació de *Manises*, com a nom de rajoles i recipients; el cast. *búcaro* no ve d'un gentilici però tanmateix prové del mossàrab portuguès, pel gran ús que en feien a l'Alemtejo; el cast. *albornia*, nom d'una peça de terrissaires, sembla ser una nisba derivada de nom propi, cas ben paral·lel al que imaginem de *tabari*. *Tabar*, país entre el Caspi i la serralada, al NE. de Teheran, terra dels *Тауropolis* ptolomaics, va figurar sempre entre les zones més famoses de l'Iran, per si mateixa i per les seves produccions: arbres singulars, delicioses conserves i sobretot draperia bellíssima. Si ho va ser també per la pisa, no em consta, però no és inversemblant que hi obressin eines fines, puix que la porcellana i la cristalleria han estat des d'antic especialitats de la indústria persa.

En tot cas les terres de Tabar eren ben conegudes fins al peu dels Pirineus. Són de les poques que solen anomenar els trobadors quan es tracta d'allò que els Croats haurien de conquerir: «en breu recobrar Suria [Síria] / e Damasc e *Tabaria!*» reclamava Peire Vidal pels volts de l'any 1200 (ed. Anglade, p. 60); altrament de l'Iran era això el que coneixien junt amb el Khorassan («l'orgolh de *Corosana* faran ta fort baisar», *Chansó d'Antiocha*, Appel, *Chr.*, 6.84), i si el Khorassan era com a centre del poder mahometà, la *Tabaria* havia de ser-ho pel seu saber i els seus productes.

Ibn-Alkhatib, granadí, sembla donar-nos un testimoni directe d'aquest actiu comerç persa amb l'Andalus, en el seu poema *Ma'yâr Al-Ibtibâr*, en un passatge que justament fa referència al comerç de pisa, i que Simonet tradueix així: «menciona com encomió los artefactos de Málaga; su porcelana dorada, que se exportaba a diferentes regiones, y hasta la misma ciudad de Tebriz [a l'O. de Teheran i ja no lluny de la costa del Caspi], sus admirables *hollas* o vestiduras hechas de rico brocado --- hallándose también en ella las obras de mano que solian fabricarse en Halepo, y los vestidos propios de Sanaa yemení». ² D'aquí es deduiria, doncs, que Al-Andalus exportava porcellana o pisa a Pèrsia, i importava vestidures d'Alep i d'Aràbia. Seria, doncs, perquè alguns fabricants andalussis anome-

naren *tabari* el gerro que la gent de Pèrsia i Tabaristan preferien?

Però no hem de perdre de vista que el tràfic fou recíproc, i antiquíssim el de draperia, pareneria, i productes de totes menes amb l'antiga Pèrsia, des dels Ss. ix-xi, com ho documentà Steiger amb gran luxe de documents en el seu treball *Zur Sprache der Mozaraber*, de la *Festschrift Jud.*, de 1942. També és fàcil que el corrent pogués invertir-se: primer un gerro tabarí (afaïçonat vora el Caspi) trobà acceptació a Espanya, aquí fou imitat, i després en el temps trescentista d'Ibn-Alkhatib, ja tornava des de les costes hispàniques cap a Orient, tal com ens fa a saber que llavors ja es feien a Màlaga els antics brocats d'Alep i els vestits del Yemen.

Les formes del mot han variat; pel que fa a l'evolució, és clar que la més antiga és l'algeriana *tabàriya*, simple femení del masculí *tabari*, documentat per Abencuzman. Que *Tabar* tingués una variant amb la segona vocal llarga, no farà estrany a ningú que sàpiga un poc d'història del persa, i llavors la 'nisba' o gentilici femení *tabàriya*, rigorosament paral·lela a l'ahudit *al-burniyya*, segons les lleis accentuals de l'àrab vulgar hispànic i magrebí, havia de desplaçar l'accent fent-ne *tabàriya*. Però per als moriscos i moros valencians això sonava com un romanisme en -ARIA, terminació que el mossàrab sol presentar transposada, en la forma -aira: d'aquí *tabaira*; però d'altra banda és natural que persistís junt amb aqueixa la forma masculina *tabari* documentada en Abencuzman.³

¹ Cf. J. Darmesteter, *Lettre de Tansar au Roi de Tabaristan*, en *Journal Asiatique* 1894, 185-250, obra que per desgràcia no puc consultar (ni tampoc la *Bibl. Geographorum Arabicorum* de De Goeje, amb llarg article dedicat al Tabaristan iv, 286-297) per veure si fa referència a la terrisseria d'aquell país. — ² Simonet, *Descripción del Reino de Granada según los árabes*, p. 119, que en publicà també l'original, traduint fidelment el passatge de la p. 5, lín. 131, en el tros que transcriu: «wa muðhab faḥḥaru-hā / ʿalā al-amākan Tābrīz, / 'ilā madīna^u Tābrīz, / wa ḥulal dībaḡhā / ad-dā'ic ʿat taḥrīz, / aṣṭabanat dār al-'ustūl, / wa sāwaqati al-bahr bi ṭ-ṭūl, / wa asnadat 'ilā ḡabal ar-raḥmati ḡa-harhā ---». — ³ Allà admetia com a possible també una variant: segons l'ús d'Algèria, el plural de *tabariyya* (d'acord amb Hélot) és *tabārī*, i el cas és que en el context d'Abencuzman un plural «las orzas, los jarros» em semblava tan possible com un singular. Des del punt de vista del val. *tabaira* això també seria bo com a base, almenys pel que fa al trasllat d'accent. Sotmetia la possibilitat al judici de García Gómez. No hi ha contestat: potser perquè no ho aprova? Més aviat per manca de temps, no semblant-li evident.

TABAL, 'timbal', de l'àrab vulgar *ṭabāl*, àr. *ṭabl*, id. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

Al començament de la batalla naval de les Illes Formigues (nit del 3-4-IX-1285) «les galeres del rey d'Àra-